

§ 925. Ἐπιμελῶς δ' ὡς οἶον τε παρατηρητέον, μὴ πέρασ τῆ ἔρευνῆ ἐπιτιθένα, πρὶν γε δὴ πρὸς τοιαύτην, τὰ τῶ συλλογισμῶ πρότασιν ἀναχθῆναι, γνωριμωτάτην τε ἡμῖν ἔσαν, καὶ τὸ ἀληθεύειν ἀναμφισβήτητον ἔχουσαν. ὡς γὰρ ἂν ἐπὶ ταύτην γενοίμεθα, ἄλλοις ἤδη πρὸς τὸ προτεθέν ἔξει, εἴθ' ἀπλῆς ἔσης τῆς προτάσεως, εἴτε καὶ συνθέτε, ἐπὶ μαθηματικῇ τῇ ἐναργείᾳ, ἢ καὶ τῇ κατ' ἦθος ἐπερειρισμένη. ἑκατέρω καὶ γὰρ εἰς γε τὸ τέλος τῆς πληροφορίας, ἡμᾶς ἐσὶν ἀγασα (585).

§ 926. Ἐφ' οἰασθῆν δὲ ἔρευνῆς εὐτάκτως προσήκει χωρεῖν καὶ κατὰ τινὰς κανόνας, τὰς ἰδίας διανοήσεις ἰθύνειν.

§ 927. Παραινεῖν δὲ πρὸ παντὸς ἀξίον, ὅτι μάτην καὶ ἀλυσιτελῶς τὴν ἔρευναν τῶ προκειμένω ἀναβάλλεται εἰς ἂν μὴ γνώριμα ἑαυτῶ προειληφῶς ἔχει, πολλ' ἄττα τῶν προσαναηκόντων τῶ σκέμματι. Τῇ μὲν γὰρ, ὧν ἔχομεν ιδεῶν παραθέσει, καινὰς ιδέας ἐκποριζόμεθα (25). Ἄλλ' ἐν ταύταις εἰδεμία ἔσα ἀπλῆ (326). Τῶν τε ἐκτὸς ἡμῶν ὑφ'esώτων πραγμάτων, τὰς ιδέας ἐκ ἂν προσλάβοιμεν, εἰμὴ διερευνῶντες αὐτὰ τὰ πράγματα.

Κανόνες ἀναλυτικοὶ

Κανὼν Α'.

§ 928. „Τὸ ζητέμενον καλῶς νοητέον καὶ διοριζέεν.

Δεῖ δὲ πρὸς τῆτο, ἀπάσας τὰς ἐν τῷ ζητήματι φωνὰς, ὀρθῶς κατανοεῖν, ἕτω συνιέντας, ὡσπερ ἐπὶ τῆ προκειμένῃ σημαίνειν παραλαμβάνοντα.

§ 929. Παράδ. Ζητεῖται ἐπὶ τῶν φυσικῶν ἢ αἰτία τῆ ἤχῃ.

Τὸ γὰρ ζήτημα, ἐφ' ᾧ ἄμεινον νοηθῆναι, καθαρώτερον ἐξενεκτέον καὶ ἀκριβέστερον διοριζέον.

§ 930. Ζητεῖται τοίνυν, τῷ τρόπῳ προσλαμβάνειν τὸν ἤχον ὡσὶ πεφύκαμεν, ὃν ὁ κώδων φέρει κρυόμενος ἀποδίδωσι;

§ 931. Οὐδὲν ἔν ὡς ἐκ τῶν φωνῶν δυσχερὲς ἀπαντᾷ εἰ μή τις τὸ τῆ ἤχῃ ἐξέλοι ἕνομα.

Λόγος δὲ περὶ τῆ ἤχῃ ἐστὶν ὃν ὁ κώδων ἐκδίδωσιν, καὶ ἔτι περὶ τῆ ἤχῃ, ὃν ἐγὼ ἐξαικέω. ὁ δὲ δεύτερος τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἐστὶ πρόσληψις (395). ἧς ἔδὲν ἐπὶ τῆ κώδωνος γένοιτ' ἂν ὅμοιον. ἔκ ἄρα κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκδοχὴν, ἐπ' ἀμφοῖν τὸ ὄνομα παραληπτέον.

§ 932. Κατάδηλον παντὶ, τὶ ἀντὶ τῆ ἤχῃ τυγχάνει νοέμενον, ἐπειδὴν περὶ αὐτῆ τῆ αἰσθήματος πρόκειται λόγος. Ἄλλ' εὐχερῶς καὶ τῆτο συνοραῖν οἶον τε, ὡς ὁ ἐπὶ τῆ κώδωνος ἤχος, ἔδὲν ἀλλ' ἢ αὐτὸ τὸ ἐν τῷ κώδωνι ὄν

νοεῖται, ἠνίκαι τὰς ἀκοὰς περιηχέμεθα, ἔ
ἀφαιρεθέντος, ὁ ἦχος πάυεται. Τὶ δ' ἂν τῆτο
εἴη, ἐν τῷ τῆ προτεθέντος ζητήματος ἐρεύνη
ἐξετασέον.

§ 933. Προσέτι δὲ, καὶ τῆτο συνορῶ μά-
την μὲ τὴν ἐπίκρισιν τῆ προτεθέντος μεταχει-
ριεῖσθαι ζητήματος μὴ πρὶν τινα τῶν ταῖς αἰδή-
σεσι προσανηκόντων προγινώσκοντα. Ἄλλοι δ' ἂν
ἔχοι προειληφέναι, τὸ ἀνωτέρω παρατεθέν
(281), ὅτι πᾶσα δῆποτε αἰδήσις ἐκ τῆς τῆ
νεύρα κινήσεως ἤρτηται. Ἐξ ἔ δῆλον, ὡς ἐπὶ τῆ
προτεθέντος ζητήματος, φυσικῶς ἐπιθεωρημέναι,
περὶ τῆς τῆ νεύρα ὁ λόγος ἐστὶ κινήσεως. Ἐπει-
δή δὲ τὸ ἔς, ἀκοῆς ἐστὶ ὄργανον, τὸ τοιοῦδε
νεῦρον, ἐν αὐτῷ τῆτῳ τῷ ὄργάνῳ ζητητέον ἐστὶ.

§ 954. Τῆ γένν ζητήματος ἔτω καλῶς κα-
τανοηθέντος, ἐπὶ τὸν δεύτερον κανόνα μετα-
βατέον.

Κανὼν Β'.

§ 955. „Τὸ ζήτημα διορθωτέον, ἢ ἀκριβῶς
„τε, καὶ ὡς οἶοντε ἀπλέστατα ἐξενεκτέον.

§ 936. Ἴνα δὲ τῆτο γένηται, ἅπαν ἀπὸ
τῆ ζητήματος, ὅτι πορρωτάτω ποιητέον, ὅπερ
οἶον ἐστὶν ἀπὸ τῆς τῆτῃς ἡμᾶς ἀπάγειν ἀπλή-
τε καὶ ἀφηρημένης διασκέψεως. Ἀναπληρω-
τέον δὲ, τὸ μὴ ὅσον ἄλλοι καθαρῶς ἐκδηλέ-
μενον.

§ 957. Ἐν τῷ περὶ τῆ ἦχῃ ζητήματι
(930), ἀναπληρῶσαι δεόν τὴν ἰδέαν τῆς κί-

νήσεως, ἣν χώραν ἔχειν ἐνταῦθα εἶδομεν (935). Ἀπαγαγεῖν δὲ τὴν ἀσαφῆ ἰδέαν τῆ ἡχθ, τῆ ἐν αὐτῷ τῷ κώδωνι ἐνισθμένε. ἤδη μὲν γὰρ ἐπ' αὐτὴν δὴ τὴν τῆ ζητῆμένε ἐπίκρισιν μεταβαίνοντες, τὸ ζητῆμένον ἔτω προτεθείεται.

§ 938. Τῷ τρόπῳ ἐκ τῆς τῆ κώδωνος προσβολῆς, τοιάδε τις ἐπὶ τῆ ὠτος ἐνεγείρεται κίνησις, ὥσε κατ' αὐτὸ τὸ ἀκρσικὸν νεῦρον διαπορθεύεσθαι.

Κανὸν Γ.

§ 939. „Αἱ διαφέρουσαι ἰδέαι ἐπὶ τῆ προτεθέντος ζητήματος, ἥπερ οἷον τε διακριτέαι, ὥσε τὸ ζητῆμένον εἰς πλείονα ἐν τῷ μέρει ἀναλύεσθαι.

§ 940. Ἡ τοιάδε ἀνάλυσις μεγίστην ἔχει τὴν χρῆσιν. Δι' αὐτῆς γὰρ ἀμειβεται αἰείποτε ἢ τῆ ζητῆμένε δυσχέρεια, ἢ πολλάκις ἢ πάντῃ αἰρεται, εἰ μόνον τοιαύτη γίγνοιτο ἢ ἀνάλυσις, οἷα ἐκ τῆς τῆ ὑποκειμένε φύσεως παροπηδεῖ.

§ 941. Δεῖ δὲ παρατηρεῖν, εἰ τὰ ἐν μέρει πάντα ζητήματα, ἅμα ληφθέντα, τὸ προτεθέν (ἢ δέον ἐσὶ) περιέχουσι ζήτημα.

§ 942. Τῶν διαιρέσεων ἀπασῶν ἀρίστη, ἢ εἰς μέλη δύο καθισταμένη διὰ καταφάσεως

τε καὶ ἀποφάσεως. Οἷον· πᾶν ὅ,τι ὑφέ-
σηκεν, ἦτοι ἀρχὴν ἔχει λαβόν, ἢ
ἐκ ἔχει ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ὑποδιαίρέσεων, τηρη-
τέον. τῆνικαῦτα γὰρ ἐθὲν ἀμφιβολίας δέος περὶ
τὴν διαίρεσιν ὑπολείπεται, ἥς τὰ μέλη ἀμα-
ληφθέντα, τὸ ὅλον ὃ διαιρετέον ἐς συναπο-
τελῆσιν.

§ 943. Ἀλλὰ γὰρ ἢ ἔτῳς ἔχουσα διαίρε-
σις, ἀπὸ τῆς κατὰ φύσιν ἢν αὐτὸ τὸ πρᾶγ-
μα ὑποδείκνυσιν, ἡμᾶς ἀν ἀπαγάγοι ὅποτε
ταύτη χρῆσθαι καλὸν ἢν ἢ τῷ προκειμένῳ ὑπο-
τίθῃσι φύσις. ὅπερ εὐθὺς εἰσόμεθα ἐν τῷ
περὶ τῷ ἤχῳ παραδείγματι.

§ 944. Ἀφεκτέον ἐπὶ τῆς διαίρέσεως, μὴ
θάτερον ἐν θατέρῳ τῶν μελῶν περιέχοιτο, ὡς
εἰπῶ, οἱ τὴν μεγάλην Βρετανίαν οἰκῶν-
τες, ἦτοι Ἄγγλοι εἰσὶν, ἢ Σκότοι, ἢ Λονδι-
νήνσιοι.

§ 945. Ἀφεκτέον δὲ, καὶ μὴ τῷ πλήθει τῶν
διαίρέσεών τε καὶ ὑποδιαίρέσεων, μείζων ἢ σύγ-
χυσις γένηται, ἢ εἴπερ τὰ τῆς διαιομῆς πα-
ρημέλητο.

§ 946. Ἐπὶ τῷ ἐξ ἀρχῆς ληφθέντος πα-
ραδείγματος, εἰς τρία τὸ ζητούμενον ἀναλύ-
ομεν.

§ 947. α. Τίποτε συμβαίνει τῷ καὶ
δῶνι, καὶ τίποτε ἔτος ποιῆ.

§ 948. β. Τίνι ἀποδοτέον τὴν μεταξὺ τῆ κώδωνος καὶ τῆ ὡτίς κοινωνίαν, καὶ ὅτω τρόπῳ;

§ 949 γ. Τὶ κατ' αὐτὸ συμβαίνει τὸ ἔς;

Κανὼν Δ'

§ 950. Ἰδέαι τῆς μεσιτεύουσα προσευρητέαι, ἃ ὦν τὰ ἐν μέρεσι ζητήματα ἐπιλύεσθαι δύναντο, ὅπως ἕκαστα ἐπὶ διωρισμένην ἀναχθεῖν ἀπόφανσιν.

Ὅσον δὲ ἀναγκαῖαι εἰσὶν αἱ τοιαῖδε τῶν ιδεῶν, πρότερον εἴρηται (696. 703. 727. 870).

§ 951. Πρὸς δὲ τῆτο ἀναπεμπασέον τῆ μνήμη, ὅσα ἀλλοθεν ἡμῖν περὶ τῆ ὑποκειμένη τυγχάνει γνώριμα, καὶ ἅττα ἀναφορὰν τινα πρὸς αὐτὸ, καὶ ὅτι ἐλαχίστην ἔλαχεν, ἢ ἐξ αὐτῶν τὰς ιδέας ἐρανίζοιμεθα, αἱ ἐπὶ τῆς προκειμένης ἐρεύνης ὑπεργῆσαι δυνήσονται (870. 902. 905).

§ 952. Ἐπὶ τῆ προταχθέντος παραδείγματος, πρῶτον διερευνησόμεν ἅττα ἀνήκει τῶ κώδωνι (947). εὐρίσκομεν δὲ μόναι τῶν σωμάτων τὰ ἐλαστικά, εἶναι ἠχητικὰ πληττίμενα· δεῖ γὰρ τὴν τρομώδη τῶν μορίων κίνησιν αἰεὶ παρεῖναι, ἧς ἀρθείσης ὁ ἦχος ἐκ ἐξακέεται.

§ 953. Ἐν τῇ ἱερέυνη τῆ β' ζητήματα (948) τὸ περὶ τῆς κοινωνίας τῆς μεταξὺ τῆς κώδωνος καὶ τῆς ὠτὸς, ἐπισκεπτέον, ὡς ἦτις αὐτὸ ἀπὸ τινὶ τὴν κοινωνίαν ἀπενέμορον ἦν ζητούμενον, τῇ αἰθίσει καθυποπίπτει ἢ ἐχί. καὶ εἰ μὴ, ἡμῶν ἐκ ἀνφανερὸν γένοιτο, ἦτε τῆς ζητημένους ἐπίλυσις μάλιστα ἀνθρησούται ἐκὲν ζητητέον, εἰ τῆτο τῇ αἰθίσει προσπίπτει. Δῆλον ἔστι ἐστὶν μηδὲν ἀπὸ τῆς κώδωνος αἰθίσει προσπίπτει, διότι ἐστὶν ὑπολείπεται περαιτέρω ἐξουήσας, ἢ τὸ φῶς καὶ τὸν ἀέρα· ἐστὶν γὰρ πλὴν τῶν δύο τῶτων μεταξὺ κώδωνος καὶ ὠτὸς, αἰθίσει τὸν ὄν, κατειλήφασμεν.

Ἄλλ' ὁ ἦχος διὰ τῆς σκοτίας ἐκ ἀναιρέτου, ἐξ ἀεθέρου. ἐκὲν τὸν ἀέρα μόνον λείπεται ἐξετάζειν. ἐπεὶ δὲ τῆς ἀέρος ἀρθέτος, ὁ ἦχος οἴχεται, συμφανὲς ἴδη, ὡς τὰδε καὶ μίω ὡς αἰτίω τὴν εἰρημένην διαπίρρθευσιν ἀποδοστέον.

Τὰδε τρέπω; ἦτοι γὰρ τῇ μεταβάσει τῆς ἀέρος τότε συμβαίνει, ἢ ἐχί τῇ μεταβάσει. ὅτι δὲ τὸ πρῶτον ἐκ ἐστὶ, δείξαι ῥάδιον. Ἄρα

§ 954. Διὰ τῆς ἀέρος, καὶ τῆς μὴ μεταβαίνοντος, ἢ κοινωνία γίνεται, ἢ μεταξὺ ὠτὸς καὶ κώδωνος.

§ 955. Ἦδη δὲ καὶ περὶ τῆς ὠτὸς διαληπτέον (949). Ἐν τῆτω γὰρ τὸ κλίον ὁραμένον, τὸ ἐκτὸς ἀνεωρημένον ἀέρος ὄν πλῆρες, καὶ πῆρον οἶον τῆς παρῆχίμετον. ἔ κατὰ τὸ πῆρας

ἐντὸς τὸν φραγμὸν ποιῆται ὑμῆν λεπτὸς ὑπο-
 κείνων, τῇ θέσει πλαγιαίων, ὅς τύμπανον ὀνο-
 μάζεται. Διαφράττει δὲ διατειχίζων ὁ ὑμῆν τὸ
 ἔξω κοῖλον τῆ ἐνδοτέρῃ, τῆ καὶ αὐτῆ ἀέρα ἐμ-
 περιέχοντος. Εἰσὶ δ' ἐν τούτῳ σωλήνες ποικίλοι,
 παντοίως διατεταγμένοι ἐξ ὕλης ἐλασικῆς, ὡσώ-
 δης, συνεσηκότες. Ἐνεῖσι δὲ καὶ ὡσεὶ ἐλάσ-
 σοναί τινες, τὰ ἐν αὐτῷ τὸ τύμπανον κρεθρὸν,
 τῇ τρομῶδει διατίθεται κινήσει, διασαλευό-
 μενά. τῶς ἐπὶ τῆ ἐνδοτέρῃ τῆδε κοιλώματος
 πέρους ἔχειν, καὶ οἷς αὐτὸ περισιχεῖται ὡσεὶς
 συγκολληθεῖσαι παρατηρεῖται τὸ νεῦρον, ὃ τῇ κί-
 νήσει τῆ ἤχου ἀντίληψιν ἀπονέμοι.

Κανὼν Ε΄.

§ 956. „Παραθέσει τῶν ἐν μέρει προτά-
 ῃσεων, τῶν ἰδία διορισισων, τὸν ἀριθμὸν αὐ-
 τῶν ἐκμείδων ὀφείλομεν, εἰς ὅθεν ἐπὶ μίαν
 ὅτινά ἀφικάμεθα, τὴν περιέχουσαν αὐτὸ ἐκεί-
 νο ὃ περὶ τῆ προτεθέντος ζητήματος ἐξευρεῖν
 δύναμεθα.

§ 957. Ἐν τῷ περὶ τῆ ἤχου ζητήματι,
 περὶ τῆς τῆ νεύρου κινήσεως ὁ λόγος (958).
 ἐπὶ τῆς πρώτης προτάσεως ἐλήφθη, τῇ τρο-
 μῶδει κινήσει τῶν τῆ κρεθρῆτος σώματος μο-
 ρίων, τὸ τῆ ἤχου ἀπονέμεσθαι δεῖν (959).
 Ἐκ ταύτης ἀρα τῆς κινήσεως, ἢ τῆ νεύρου
 κίνησης ἐπεταί.

§ 958. Ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας προτάσεως
 (954) ἐλήφθη, τὴν κοινωνίαν τὴν μεταξύ τῆ

σώματος τῷ κρῆθέντος καὶ τῷ αἰτίῃ, γίνεσθαι διὰ τῷ αἴερος μεσιτέυοντος. τῆτέσι τὴν κίνησιν διὰ τῷ αἴερος διαπορθευέσθαι εἰς τὸ ἕς, ἐκεῖνυς ἤκιστα μεταφερομένε.

Αὐτὰ τοίνυν αἱ προτάσεις ἤδη συναπτέαι, καὶ διορισέν ὅπως ἡ κίνησις διὰ τῷ αἴερος ἤκιστα μεταβαίνοντος, διαδίδοσθαι δύναται.

Ἄτενεσέροις ἐν τοῖς λογισμοῖς ἀνεξετάζουσι τὸν αἴερα, γίνεσθαι φανερόν, ὅτι τῷδε, τῇ τῷ σώματος κίνησει, κοινωνεῖται τις κίνησις ἀνάλογος τῷ κυματισμῷ, ὅς ἐπὶ τῆς ὑγρῆτινος ἐπιφανείας διὰ τίνος ριφθέντος σώματος ἀπογεννάται.

§ 959. Ἡ τοιαύδε τῷ αἴερος κίνησις πανταχόθεν ἐφαπλῆται κατ' εὐθείας προεκτεινομένη, ἐν αἷς ἕκαστα τῶν μορίων, διὰ βραχυτάτε τῷ διαστήματος, χωρῆσιτε καὶ ἐπανίασιν ἐπὶ τὸν πρότερον τόπον ἐφηρεμῶντα.

§ 960. Ταῦτα τοῖς περὶ τῷ κώδωνος διοριθεῖσι συνάψας, (952) ῥᾶστα συνορῶ ὅτι ἡ διὰ τὸ ἐλατήριον συνεχιζομένη τῶν μορίων κίνησις, ἀλλεπάλληλα οἶονεῖ κύματα ἐνεγείρει ἐν τῷ αἴερι, καθ' αἷ τῶν μορίων ἕκαστα πολλαῖσι προΐασίτε καὶ ἐπανίασιν· τῆς τε κινήσεως πανταχόσε διαδιδόμενης, ἄχρι τῷ ὡτὸς ἡ διαδόσις γίνεσθαι. τὰς δισσᾶς ἄρα πρώτας προτάσεις, (952. 954) ἐπὶ τῆνδε τὴν μίαν ἔχω ἀναγομένας.

§ 961. Ἐν ᾧ ὁ κώδων κρέεσθαι, τὰ τῷ αἴερος μόρια, τὰ ἐν τῷ ἐμ-

προσπίω κοιλώματι τῷ ὠτῶς, καὶ
τὰ αὐτῷ τῷ τυμπάνῳ ἐχόμενα,
διασαλεύεται, καὶ πολλάκις εἴσι τε
καὶ ἐπάνεισι, τῷ τυμπάνῳ προσβαλ-
λοντα.

§ 962. Χωρεῖν δὲ δεῖ καὶ περαιτέρω, καὶ
τὴν παρῶσαν πρότασιν, τῇ περὶ τῷ ὠτῶς τρί-
τη (955) ἤδη παραθετέον, ἵνα δὴ αἱ πᾶσαι
εἰς μίαν ἀνηγμένα παρῶσιν.

§ 965. Ἡνίκα τὸ τύμπανον τῇ τρομάδει
κίνησει διατίθεται, ἐλάχισα τινα ὠσίδια δια-
σείεται, τῶτε κατὰ τὸ ἐνδότερον τῷ ὠτῶς κοι-
λώματι τὰ μόρια πρόεισιτε καὶ ἐπάνεισιν. ἡ
γὰρ κυματώδης τῷ αἴερος κίνησις τῇ προσβολῇ
τῷ τυμπάνῳ, κοινωνεῖται καὶ περαιτέρω, καὶ
διὰ τῶν σωλήνων χωρεῖ, ἕως ὥστε τὴν ὅλην
ἐντὸς ἐπιφάνειαν παντός τε τῷ κοιλώματος καὶ
τῶν σωλήνων αὐτῶν, ἴσοι ποτέ εἰσι, καθ' ἕκα-
στα τὰ σημεῖα, ἀπὸ τῷ ἐπικειμένῳ αἴερος,
ἀλλεπαλλήλως τὰς προσβολὰς ἐπιδέχεσθαι, καὶ
διὰ τὸ ὠσοφυές τῆς ὕλης, καὶ τὸ περιὸν αὐ-
τῇ ἐλατήριον, πᾶσι τοῖς ἐν τῷ ὠτίῳ κοινω-
νεῖσθαι τὸν τρόμον, ἧς δὴ κινήσεως ἐξ ἀνάγκης
μέτεσι καὶ τῷ νεύρῳ τὰ προσκειμένα.

Τὸ δὲ προχειρισθὲν παράδειγμα, εἰς δια-
σάφησιν τῶν τῆς Ἀναλυτικῆς Μεθόδου καιόνων
ἅλλως ἔχειν δοκεῖ.

§ 964. Ἐκ τούτου δὲ αὐτῶν δήλον, αἷς ἀλλοις
 σκελεῖς οἱ κανόνες ἔσονται τῆς ἕλης, περὶ ἧς
 ὁ λόγος, ἀγνωσμένης. τῶν γὰρ κανόνων τὸ
 ὑποτιθέναι μόνον ἐστὶ, τίνα δὴ ποτε τὸν νότον προ-
 σκευτάον; ὅποιον τὸ ἀπααιτούμενον εἰς γνώσιν προ-
 εῖναι, καὶ τίνα δὴ ποτε τάξει τὰς διανοήσεις
 διατακτέον; ὥστε λυθῆναι τὸ ζητούμενον, ἢ γὰρ
 ὀριθῆναι, ἐφ' ὅσον ἂν χωρήσειν ἐπ' αὐτῶ ἐλπίς,
 μὴ καὶ μάτην πονοῖημεν, ἀποπειρόμενοι τῶν
 ὑπὲρ δύναμιν.

Εἰς ἐτι κανὼν τοῖς ἡδὴ ἀναπτυχθεῖσιν ἐστὶ
 προσηκόντος ἀφεκτέον δὲ μὴ ἀλογεῖν αὐτῶ πο-
 τε, ἐφ' οἷς χωρῆσαι λαβεῖν δύναται.

Κανὼν ε'.

§ 965. „Ἐπὶ τῶν ἐκτός ἡμῶν ὑφεστώτων,
 ὧν ἡ γνώσις τῆς κατ' ἡθους εἶναι λέγεται
 ἐναργείας καὶ βεβαιότητος (455. 478)
 ὁδὸς ποτε δεόν τὰ συμπεράσματα, (καὶ ἐξ
 ἀληθῶν ιδεῶν, κατ' ὀρθὴν διανοίαν ἐφοδὸν ἢ
 ἐπισυνηγμένα) αὐτοῖς προσεφαρμόζειν τοῖς
 πράγμασιν, εἰ μὴ δήλον διὰ παρατηρήσεων
 εἶη, μηδὲν τι ἕτερον, ὃ τυχὸν ἐπὶ τῶ συλλο-
 γισμῶ παρῶφθη, ἐμποδῶν ἴστασθαι, τῶ ὀρθῶς
 χωρεῖν τὸ ἐπιφερόμενον.

§ 966. Πολλὰ διαλανθάνει, τῶν τοῖς ὑφ'
 ἡμῶν πραγματευομένοις ἐπανηκόντων. ῥᾶσα δὲ
 τι τῶν ἀγνωσμένων μεταβαλεῖν δύναται τὸ συμ-
 πέρασμα, τὸ ἐκ μόνων τῶν αἷς προσέχομεν
 ιδεῶν, ἐπαγόμενον, καὶ αἷς γε μόναις προσέχειν

ἐκ ἐχρήν, παρὸν περὶ αὐτῆ τῆ πράγματος διασκεψάσθαι. τὸ ἀνωτέρω (41) προχειρῶς ἡμῖν παρδείγμα, τὸν κανόνα τόνδε διασαφεί· ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἤδη προσθήσω.

§ 967. Ἐν πυξίδι ξυλίνῃ δοθείση, σφαίραν σιδηράν δοθείσαν ἐναποτεθείσαν ἀποκλείσαι ἐκ τῆ τῆς πυξίδος χήματός τε καὶ μεγέθους, καὶ δὴ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς διαμέτρους τῆς σφαίρας ἔρθως ἂν εἰσβάλλοιτο. τό γε μὴν συμπερανθέν, εἰς ἔργον ἀχθῆναι ἔχ οἶοντε τῇ τῆ σιδήρε πυρακτώσει τῆς σφαίρας προσδιοριθείσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ΄.

Περὶ χρήσεως τῶν ὑποθέσεων.

§ 968. Πολλὰ εἰσιν, ὧν τὴν ἔρευναν ἀναρ βαλλομέναι, ἐδεμία καταφαίνεται ὁδός, δι ἧς ὀρθῶς τε καὶ εὐθυπόρως, ἐπὶ τὸ βέβαιον ἀφικέσθαι γένοιτο. καὶ τότε δὴ τὸ πιθανὸν ζητητέον. Ἀλλὰ γὰρ εἰς τὸ πολλοῖς ἔχειν οἶοιτε, εἰ μὴ διὰ τινῶν ὑποθέσεων, αἱ ἐνίοτε ἐπὶ τοιάνδε ἄγεσιν ἡμῶς πιθανότητα, οἷαν ἔχειν χρῆσιν ἐντὶ βεβαιότητος (627).

Ὅπως δὲ ἐν τέτοις δεῖν χρῆσθαι, ἤδη ἔρα, ἢ κα μή τις τὴν τῶν ὑποθέσεων χρῆσιν, λαμβάνοι ἐκ ἐν δέοντι καταχρώμενος.

§ 969. Ὑπόθεσις εἰσιν ἐπίνοιός τις, δι ἧς τὰ προτεθέντι ζητήματι ἢ ἀπάντησις γίνεται.

§ 970. Μετιτέον τὴν κατ' ἐπίνοιαν τὴν
 δε ἀπάντησιν, ὡς εἶπερ ἀληθῆς ἐτύγχανεν.
 Αἱ δὲ διανοήσεις ἔτω διατακτέαι, ὡς ἐξεῖναι
 ἀνακρίναι, εἶπερ ἀληθῆς ἐσὶν ἢ ἐπίλυσις. Οὐδέ-
 ποτε γὰρ συγκαταθετόν, ἐφ' ἃν πληροφο-
 ρίαν ἔχειν περὶ τῆς ἀληθείας ἔχ οἶοντε.

§ 971. Χρειαδεσάτη δ' ἂν εἴη, ἢ τοιαύτη
 διανοητικὴ μέθοδος (διὰ τῶν ὑποθέσεων), ἀλλὰ
 τὰ πλεῖστα ἐκ ὁρθῶς εἰσὶν οἱ ταύτη προχρω-
 μέναι.

Κανὼν Α'.

§ 972. „Ἀκριβῶς, τὸ περὶ ἃ τὸ ζήτημα,
 „ ὑποκείμενον ἐξετασέον, καὶ τέττε τὴν γνώσιν
 „ ἀποχρῶσαν ἔχειν χρεόν.

§ 973. Ἐν χρήσει δὲ ἤκει ἢ περὶ ἧς ὁ
 λόγος συλλογιστικὴ δύναμις, ἐφ' ἧν τὴν αἰτίαν
 ζητῶμεν τῶν ἡμῖν παρατηρημένων, εἴτε πράξεις
 ὡς ταῦτα ἀνθρώπινοι, εἴτε καὶ ἄλλα ὅποια
 δήποτῶν.

§ 974. Πᾶν τὸ δι' ὑποθέσεως ἀνακαλυπ-
 τόμενον, ἐδὲν πλέον ἢ πιθανόν ἐστί. τὸ δὲ τῆς
 πιθανῆς μέγεθος, ἀπὸ τῆς ἀριθμῆ τῶν περι-
 στάσεων ἡρτηται, αἱ ἔχουσιν ἐπιθεωρηθῆναι.
 ὀλιγαριθμῶν γὰρ τέτων ἔσῶν, καὶ τὸ τῆς
 πιθανότητος μέτριον, τῶναντίον δὲ ὑπὸ τῶν
 πολυαριθμῶν, ἅπασ ἂν ὑπονοίας λόγος ἐκ μέ-
 σε γένοικτο (627).